

է «մի մեծագիր մագաղաթեայ երկրիջան ձեռագիր: Չեռագիրը բերուած է նորանուաճ լարիստայի նահանգի Մեծ Պիւնի («տոն մեղաւոն պիւնի») վանքից, ինչպէս ձեռագրագիրն էր ցոյց տալիս, եւ յարգելի մատենադարանապետն եւս մեզ հաւատացնում էր: Դա ծ-Գ դարուց է, գրուածը Յովհ. Դամասկացունէն է...: Մեծագիր ձեռագիրը թերթերով սկզբում երբեք չէ երեւում որ մի Պալիմպեստ է. բայց ահա շուտով աղօտ իմն երեւեցան հայ ձեռագիր երկրիջանի կողմէն, եւս: Թղթակիցն ապա կը յիշէ տաղիւն թղթերուն մէջ քանի մասերը, ցոյցնելուն որ կրկնագրին բովանդակութիւնը ճաշոց է: Յետոյ կը կնքէ իւր տեղեկութիւնքն հետեւեալ խորհրդածութեամբ. «Ուրեմն պարզ է որ այս ճաշոց է. այժմ մնում է ձեռագրի ժամանակն որոշել, քանի որ երկրագիրն է, ուրեմն ծ դարուց ուշ լինել չէ կարող. եւ ի նկատի ունենալով որ ցարդ ոչ մի հայերէն ձեռագիր չգտնուեցաւ գոնեաւ Ը դարից, հաւանորէն թ. եւ կամ ծ դարու ձեռագիր է. որ թերեւս կարող կը լինէր գոնեաւ մասամբ ճաշոցի կազմակերպութեան վրայ լըյս ձգել: Յայտնի է որ հետզհետէ ճաշոցն այնքան օտարացել է, որ մինչեւ իսկ, եթէ չենք սխալուում, Առաքել Դաւրիթեցու մի փոքրիկ գրուածքն եւս մեզ պատահէ կէզ կարգալ:»

Մեր նպատակին համար այստեղ յիշուածներն ալ բաւական են: Աշխի կըզարնէ սապարագան որ ցայժմ քննուած ամէն հայ կրկնագիրը «Վիլնի-Կոպիստ» կոչուած երկրագրով են, եւ ոչ Գլխագրով, ենթագրերով որ միջին է նաեւ Աթենքի կրկնագրին «երկրագիրը»: Չենք ըսեր թէ գլխագրով ալ պիտի չգտնուին, բայց կարծենք որ ապահովապէս միւս ամէն նոր գիւտերն ալ նոր արդիւնք մը պիտի չտան, այսինքն թէ արկնագրաց մեծաքոյն մասը «միջին, կոչուած գրերով պիտի ըլլան: Քանի որ ինչպէս վերը ցուցուցինք «Վիլնի մետրոպիտան» կոչածնիս ստուգիւն չէ «միջին» կամ լոյճ—թ. դարերուն գիրը, ինչպէս կ'ըսուի սովորաբար, գոնէ համազօր եղած է միշտ Գլխագրին, ինչպէս նաեւ ձեռագիրներն կը ցուցնեն որ թ.—ծ.Գ. դարերէն հասած են մեղի: Արկնագիրս աւելի մեծ ալ հնութիւն կու տան, եւ եթէ ցուցուի որ օրինակի համար Ուսուցչապետին Արկնագիրը է: Զ. եւ նաեւ Ե. դարուն է, անոր «միջին» գիր ունենալը ամենեւին արգելք չի կրնար համարուիլ այս հնութեան: Վերջոյնեալ Պապիրոսն ալ տեսնալ որ խառն գիր մ'ունէր «միջին» եւ բոլորգիր, բայց ոչ ամենեւին

գլխագիր երկրագիր, իրը է. դարէն ըլլալով ալ, Թող այն խնդիրն ալ թէ ստուգիւն «Գլխագիր, կոչուած երկրագրին է Մետրոպիտայ գտած գիրը, եւ թէ արգեամբը անկէ՞ յառաջ եկած է «Միջին» կոչուածը: Այսպէս կը համարուի սովորաբար: Բայց այս կարծիք մըն է տակաւին, եւ գոնէ անկարելի չէ մտածելն որ ծիշտ հակառակն եղած ըլլայ իրողութիւնը, այսինքն թէ Գլխագիրը կամ բոլորաձեւ երկրագիրը զարգացումը ըլլայ ուղղաձեւ երկրագրէն կամ «միջին» կոչուածէն: Երկուքն ալ շատ հին ձեւեր են՝ ինքնին յայտնի է: Երկրագրի աւելի նախապատուութիւն տալու մէտ կ'ընէ միայն այն պարագայն, որ քստ երեւութիւն՝ հնագոյն արձանագրութիւնք այն տառերով են: Սակայն նոյն իսկ այս կէտը տակաւին քննելի կը համարինք: Եւ եւ Զ. դարու արձանագրութիւնք տակաւին լուսանկարով կամ նմանապատկերմամբ լըյս տեսած չեն, քանի մը մանր բան չհաշուելով: Ե. դարէն եթէ աւելի գլխագիր է ներսեհի կամ արաբականի արձանագիրը, գոնէ խառն է «միջին» կամ ուղղաձեւ ձեւերով ալ. դարձեալ եթէ կրնանք վստահիլ եւրոպացի քննիչին, ահա զուտ «միջին» երկրագրի տառերով արձանագրութիւն ալ 783 թ. Հին Թաթարայ մէջ: Ուստի գոնէ քննելի կը մնայ նաեւ այս խնդիրը:

Յաջորդիւս քանի մը գիտողութիւն ալ հայ Արձանագրութեանց մասին:

(Ը-բառաւորներ)

Հ. 8. 8.

ԵՐԱՌՈՒՄԱՆ ԱՎԱՆ

ՀԱՐՈՒՄԱՆ ԹՐԱՆՍԻԼԻԻՆԻԱՅ ՀԱՅՈՑ
ԳԵՐՈՒՄԱՆ ԲԱՆԻՐԱՆ

(Ը-բառաւորներ)

Կ.

Կապուայ	(Էհ. province, տնտես: հուշգ. gazon)	
Կալաճըստան		խօսքեր, խօսք:
Կալաճի		բառ, խօսք:
Կալաճ		կատակ:
Կանանչ		խոտ:
Կանանչ		կենալ:
Կապուայ	(Էհ. kapusta, հուշգ. ka-poszta)	կաղամբ:
Կարգալ		երգել:

կարկատ	կապերտ :
կարկատը զկտր- կատը կ'ուտէ	կապերտ՝ կա- պերտի վրայ :
կեղւոր	եղեմուտ :
կերած	կուշտ :
կերոն	ծրագ :
կրկրբիւայ	ուտիճ ցորենայ (փալ. gargaritia, գերմ. der Kornwurm)
կիշտանալ	կշտանալ :
կլայ	կրնայ, կարելի է :
կնունքի հայր	կնքահայր :
կսկրծալ	ողջալ :
կտրիճիւր	կտրիճ :
կրուծք, կրույք	կուրծք :
կցել	սկսել :
կցուածք	սկիզբն :
կոլ	պարսպ, դա- (փալ. golu) տարկ :
կոպեր	կոպ, կոպք :
կորել	կորսուել :
կոպլտայ	երշիկ :
կոլուկ	պզտիկ շուն :
կունայ	(հունգ. gúnya) ծածկոց, զգեստ :
կուշայ	(փալ. gusia) խամճիք :
կուպակ	փականք, կղզակ :
կուզուր	(փալ. grauru) տարմ, տարմա- հաւ :
կուզրտել	կուռել :
կրածիւայ	(լատ. gratia) շնորհք :
կրէյցար	(գերմ. Kreuzer) տես խաշ :

3.

Հաբեղայ	աբեղայ, կրո- նաւոր :
Հաթէ	(թուրք.) մանաւանդ թէ, ընդ հակառա- կըն, այլ :
Հալաւ	կերպաս, զգեստ, հագուստ, տա- րաղ :
Հախ	(թուրք.) վճարմանք, վարձ :
Համ — համ	(թուրք.) թէ — թէ :
Համպրել	համբել :
Հայնակ	հայերեն :
Հապա թէ, է-	եպք, յետ այ- տրիկ :
Հափա	տես հաւա :
Հատիր	պատրաստ, մէտ միտել :
Հատուիլ	պատրաստել :
Հարան	տխու :
Հարբիլ	արբենալ :
Հարկիւոր, հար-	պատուաւոր :
կիվեր	
Հարկիւորու-	պատուաւորու-
թիւն	թիւն, պատիւ :

Հարկիք	պատիւ :
Հարկիք անել	պատուել :
Հաւա	ող :
Հեծեղւոր	հեծեղազոր, զե- նուոր :
Հեծեմած	շահագնաց, ար- տաքայ կարգի շատ :
Հեղիաղ, հե-	աւատուել :
գիաթ	
Հէմ — հէմ	տես համ — համ :
Հէշ	երբեք չ...
Հերուզի	հեռաւոր, հե- ռուի, հեռա- անց :
Հիմպիկ	հիմայ, այժմ :
Հինկում	հինգերորդ :
Հինտիկուց	այսուհետեւ :
Հի վով	ամէն մարդ :
Հոգան անել	հոգար քայքը- նել = բանի մը հոգալ :
Հով	զովութիւն :
Հուգ	(ընգ. huk) խշտոց, վայնա- սուն :
Հուզուր	հեշտութիւն :
Հուզուր անել	հանգիստ բլլալ :
Հունար	հոնք, խա- ղախութիւն :
Հունել	գոհ բլլալ :
Հուտիցայ	փողոց :
Հրամեցէք անել	հրաւիրել :

2.

2բմպալ	(հունգ. czim- balom) ծնծղայ :
2բմպալ փշել	(ընգ. cymbal) ծնծղայ զարնել :
2բնցաւ	(փալ. tiantia- riu) մթղուկ :
2եւաց լալեի	թաշկինակ :
2էլէբրալուիդ	(լատ. celebra- re) անել տօնել, տօնա- խմբել :
2իալեր (ձիա- ւոր) քալել	ձիալարել :
2իկլայ	(գերմ. der Zie- gel, ընգ. cegla) աղիւս :
2օլ	(փալ. tiolu) ասուի ծածկոց :

7.

Ղուրտայ, մուր-	մանր մանր :
տայ	

8.

Ճար	տես գեղընք :
Ճարանդ	բժիշկ :
Ճերմակ	կաթնեղէն :

Հըհուգ	(թուրք.)	Հրեայ:
Հըմրուխը		պանիր:
Հըրըմշուխ		ծղրիթ. ձպուռ:
Հըրֆուգ	(թուրք.)	Հեթանոս:
Հիրախ		ճրագ:
Հիրախալ		աշտանակ:
Հիւ		ճիւղ:
Հոդիւ		յանձնել, նուիրել. տալ:
Հոյսպ տալ	(թուրք.)	Հաշիւ տալ:
Հորով ճորով		Հազիւ հազ:
Հորով		Հազիւ, կամաց
		կամաց, հետզ-
		հետէ:
Հուեայ	(թուրք.)	Հաշիւ:
Հունկ		եզիկ:
Հուրուժ		փրկանք, պա-
		տիժ, զճար-
		մունք:
Հուրումիւ		պատժել:
Հոնգայ	(հունգ. csonka)	Հաշմանդամ:

Մ.

Մագար	(վալ. macarca)	Թէպէտ:
Մագար Թէ	(վալ. macarca)	Թէեւ, Թէպէտ
		եւ:
Մակիսարաւ	(լատ. magistra-	Հասարակու-
	tus)	թիւն:
Մաճրանակ	(թուրք.)	Հուշդարբէն:
Մամ ի գալ		շուրջ գալ, պը-
		տրտիլ:
Մայ Թէ	(վալ. mai, mai-	գրեթէ:
	ca)	
Մայմուն(տ)	(թուրք.)	կապիկ:
Մանի		մ'առնիք, մ'ա-
		նիք, մ'ընեք:
Մաղչիք		տրտու, արե-
		րութիւն:
Մասգուր	(վալ. mascura)	վարազ:
Մարշալէք	(լեհ. marsza-	վերտառուչ:
	łek, Marschall)	
Մերլեայ	(լատ. Merula,	ճարեկ, կեռ-
	վալ. miera)	նիւ:
Մէկրեվոր	ձէկրեվոր	մէկր, մմ:
Մէկու մը		մէկնոց:
Մէկայ		միտեանակ, մի-
		ակերպ:
Մէնը		անձամբ, իսկ:
Մէրիկ		մերկ:
Մրեւալիւ		մանել, ընկղմել:
Մրեւորտիւ		ծխել:
Մրկար		էշ:
Մրձա (կատու)	(վալ. matia)	կատու:
Մրճուլ	(վալ. manzu)	մորուկ, քու-
		ռակ:
Մըշիւ		տխուր, տրք-
		տուժ, ցաւալի:
Մըշիւուլիւ		տրտմիլ:

Մըշիւուլիւ թիւն,	տրտմութիւն,
	ցաւ:
Մըքին	(թուրք.)
Մըրէ	խեղճ:
Մըրհ	մտիկ բրէ:
Մըրջըրուն	կիւրք:
Միամիտ	միջիւն:
	միասուն, իրարու
	հետ:
Միջօր	մէջ, միջեւ:
Միքուք	մօռուք:
Միհր	տեւ մըրհ:
Միհրիւ	կիւրքիւ:
Մորի	անտառ:
Մորիշ	ագարակ:
Մուզ	(լ. mróz, Գ. Frost)
	եղեամ:
Մոտալիգալ	որպիսութիւն,
	հանգամանք,
	ճամբայ:
Մօտիկի	մօտաւոր, մեր-
	ձաւոր:
Մօլիտ	(վալ. molia,
	հունգ. moly)
	ցեց:
Մօրի (մոռի)	տեւ մորի:

Ն.

Նաբայ	(վալ. niemti- âscu)	Նաբա, անոնք:
Նեմցնակ	(հունգ. neme- töl)	գերմաներէն:
Նեվօլայ	(վալ. nevoia, լեհ. niewola, գերութիւն)	(հիւանդու-
		թիւնք, տան-
Նեքալ	(վալ. necasu)	ջանք):
		տանջանք, նե-
		ղութիւն:
Նումա, նմա	(վալ. numa)	միայն, առան-
		ձինն:
Նիսիթ	(թուրք.)	յոյս, վստահու-
		թիւն:
Նիսիթիւ	(թուրք.)	վստահիւ, յու-
		սալ:
Նուշիկուտ		նուշ:

Յ.

Հադրայ	(հունգ. sator)	վրան, տաղաւար:
Հաճածու		անտառ, կա-
		լուանատէր:
Հադը		մտածութիւն,
		խորհուրդ:
Հադըշիւ		մտածել, խոր-
		հիլ:
Հալթալու	(թուրք.)	գեղձ:
Հատ գնալ		սուղ, թանկ,
		մեծագին:
Հեմ		տեւմբ:
Հիւանիլ		չորհակալ բւ-
		լալ:
Հնկեր		տեւնգ:

Շօրբուլայ	(վալ. siopária)	մոդէզ :
Շօգոտուլ	(հունգ. soka- dalom)	տօնաւաճառ :
Շօլտ	(հունգ. zsold,	մէջք :

Ո.

Ոթիլ	հոսել, վազել :	
Որ դին ալ որ	որ կոյմն որ :	
Ութնում	ութնորդ :	
Ուլդուր	(լատ. vultur, վալ. vultura)	ծիւ, ուրուր :
Ուժեմ, ուժե	արգէն :	
Ուլու	հաճար, հունտ :	
Ուխ, ուրախ	ուր :	
Ուղաւորել	ընկերանալ :	
Ումիշուիլ	Սիւնալ, համա- ձայնիլ :	
Ունենալ	ունեցած, ինչք :	
Ուշապ	վիշապ, հսկայ :	
Ուտեցընել	կերցընել :	

Չ.

Չաթլամայ	(թուրք.)	սաստիկ, պրիշ :
Չանայ	(թուրք.)	բայելիք :
Չարթ		մաշկեղէն ապ- րանք :
Չարթիկ		փոքր մաշկեղէն ապրանք :
Չարթայ, շար-		պատուհան :
Չայառ		մաքուր, ջինջ :
Չէփէլ, չէփէշ	(լեհ. czepiec, Haube)	կանանց (հին) գլխանոց, գլու- խադիր :
Չըպուգ	(թուրք.)	գաւազան :
Չիւալ		շի կրնար :
Չիպեր	(հունգ. cseber, լեհ. ceber, գերմ. Zuber)	կարաս :
Չիպիկէ		պէտք չէ :
Չիչակ	(թուրք.)	ծաղիկ :
Չիւ		ձիւղ :
Չաշխայ		խոճկոր, խոզի ձագ :
Չորուում		շորորդ :
Չըքել	(թուրք.)	ծնկի վրայ դալ :
Չըքման	(թուրք.)	ծնկի վրայ կիսած :
Չուտ		շուտ, շուտով :
Չօրու		տառապեալ, խղճալի :

Պ.

Պապերկան	(թուրք.)	վաճառական :
Պապերկանու-		վաճառականու-
թիւն		թիւն :

Պալմալ		նորերս, մտերս, նոր :
Պալտախին	(գերմ. der Bal- dachin, լեհ. baldachim)	առաստաղ, ամպհովանի :
Պաշրտուիլ		թաքշիլ :
Պաղ		ցուրտ :
Պաղեցընել		զովացընել :
Պաղիլ		մօիլ :
Պաղչայ	(թուրք.)	պարտեղ :
Պաղէպան	(թուրք.)	պարտիպան :
Պան	(վալ. banu)	տաակ :
Պաշխայ	(թուրք.)	բաց ասիկց :
Պաշիւրշ, պաշ-	(թուրք.)	ընծայ, պարգէն :
իւիշ		
Պաղիւրշել	(թուրք.)	ընծայել, պար- գէնել :
Պաս		պահք :
Պաս բունել		պահել :
Պաս ուտել		պահքի կեր- կուրներով ա-
		պրիլ :
Պատվերք		պատկեր :
Պար		կաքաւ, երգ :
Պար ասել		երգել :
Պարբխատ		ցարենեղէնք, ունդք :
Պէլգիմ	(թուրք.)	թերեւս, դուցէ :
Պէխեր		պէխ :
Պէրնէվաք		սունոց, սունա- զգետա, ան- դրաւարտք :
Պէրպէլ	(հունգ. ber- bács)	խոյ, նոխալ :
Պէրբորովիլ		մանչիլ, բառա- շէլ :
Պրըրնծայ	(վալ. brandia)	տեւ ծորմուխար :
Պրըուել	(լեհ. bryndza)	պակուրք :
Պիհուլ	(հունգ. bivaly)	գոմէշ, տեւնա- եւ սեւ տա- վար :
Պինչ		ծուծք, քիւտա- փողք :
Պիպիկ		բոկոսն :
Պիքով	(հունգ. biró)	դատաւոր :
Պիւլպիւլ	(թուրք.)	սոխակ :
Պիքայ		տիկին, խա- թուն :
Պիլինձ		ողորկիշ, ար- դուկ :
Պորա		կող :
Պունտայ	(հունգ. bunda)	մուշտակ :
Պուրիպ	(լեհ. bunda, վալ. buricu)	երկկամուրք :
Պուրլախ		սրու :
Պօլ	(թուրք.)	լայն :
Պօլդ	(հունգ. bolt)	խանութ :
Պօլ		մարմին :
Պօլ անել	(հունգ. boc- sátni)	ներել :

9.

Ջահտ անեւ	(թուրք.)	Ջանալ, փայլ բնիկ, ճգնիկ:
Ջափոյ		վիզ, ծոծրակ:
Ջրփաթ, շեր		ձկն:
Ջերպ	(լատ. cervus)	եղջերու:
Ջիւփըր		ջրհոր:

10.

Սազան	(թուրք.)	ծածան:
Սախայ	(թուրք.)	եկքանիկ:
Սայա քաղրան		սկաւառակ:
Սապն	(հունգ. szap-pan)	ածառ:
Սարտոստի		սարգ:
Սգառգեթ		տնա ըսգառ-
Սեւ		գեթ:
Սեւ տափար		սեւամորթ:
(տաւար)		գոմէշ:
Սէպը		համար:
Սէսիայ	(լատ. sessio)	ժողով, նիստ:
Սէրվէթ	(գաղղ. la ser-viette, հունգ. szervéta, լեհ. serweta)	անձեռնոց:
Սըւթայ	(հունգ. saláta)	աղցան:
Սըլէդ		ջանք:
Սըլէդ անեւ		Ջանալ, ետեւէն իյնալ:
Սըհաթ	(թուրք.)	ժամ, ժամացոյց:
Սիկուրանձիեայ		ապահովու- թիւն, երաշ-
Սիֆաթ	(թուրք.)	խաւորութիւն, հաւատք:
Սլոպոտ	(վալ. slobodu, հնգ. szabad, լեհ. swoboda)	ձեւ, պատկեր, կերպարանք:
Սրտուր		ազատութիւն, հրաման բլլալ:
Սրտոտիւ		ցատկոտ. բար-
Սրտուր		կացող:
Սրտուր		բարկանալ, սրբ-
Սրտուր		գողիլ:
Սրտուր		համար:
Սրտուր		հանգարտ:
Սրտուր		խաղախորդ:
Սրտուր		մաշկեղործ:
Սրտուր		խորամուկ, եղջե-
Սրտուր		րուկ:
Սրտուր		լեւի:
Սրտուր		տնա ըսգառ:
Սրտ	(թուրք.)	տեսակ, կերպ:
Սրտա	(հունգ. szarka լեհ. sroka)	կաշաղակ:

11.

Վազվերեւ		վազիկ:
Վառաժնալ		վտիտնալ, նի-
Վառաժ		հարնալ:
Վառաջ	(հունգ. veder, լեհ. wiaoro)	վտիտ, նիհար:
Վառաջ		հունգարերէն
Վառաջ		շափ մին է,
Վառաջ		հաւասար 10
Վառաջ		լեւորի:
Վառաջ		վառգ:
Վառաջ		վոնեւ:
Վառաջ		ցատկիլ, ստ-
Վառաջ		նուլ:
Վառաջ		վեցերորդ:
Վառաջ		թոյն:
Վառաջ	(լատ. veninum, վալ. veninu)	թունաւորեւ:
Վառաջ		գրացի:
Վառաջ	(վալ. vecinu)	վերառեւ:
Վառաջ	(թուրք.)	հոգաբարձու:
Վառաջ		ոտք:
Վառաջ		հորթ:
Վառաջ	(վալ. vigana)	պատմութեան,
Վառաջ		կանանց զգես-
Վառաջ		տը:
Վառաջ	(լեհ. wisznia)	բալ:
Վառաջ		թափիլ:

12.

Տակ		կարմրտակ:
Տամպայ		մաքս (կամրթի, վաճառանոցի),
Տամպայ		տուրք:
Տամպայ		կրայ:
Տամպայ		քսակ, արկղ:
Տամպայ	(լեհ. tapczan,	անկողին:
Տամպայ		տանեւորդ:
Տամպայ		տնա տաւար:
Տամպայ		դաս, վեճ:
Տամպայ		հոգի, ոգի:
Տամպայ		բայց, ուկալ:
Տամպայ		տարեկան:
Տամպայ		հեղ, անգամ:
Տամպայ		հոգ, մոտտան-
Տամպայ		լուծիւն:
Տամպայ		բարեխաւ:
Տամպայ		խնամու. շատ
Տամպայ		հոգ ունեցող:
Տամպայ		տուրք:
Տամպայ		իրաւունք:
Տամպայ		բաւական:
Տամպայ		հունգարացի:
Տամպայ		քահանայ:
Տամպայ		բախտ:
Տամպայ		տուն, սենեակ:
Տամպայ		խուց:

Տրւշման (վալ. dusmanu) թշնամի
Տրուադ համարձակ,
Տրուադ քաղաքի հեռանդ:
Տրուադ թիւն (Մեդեալ քաղաքի) Մեդու Վոսթոն

ՄԱՏԵՆԱՌՈՍԱԿԱՆ

“ԵՂԵՐԵՐԵԿԱՆ ՕԳԵՆՈՒԹԻՒՆ”

Братская помощь пострадавшимъ въ Турціи
Армянамъ. Москва 1897. (Հայ-ուստական մա-
մատենագրական հասարակոյ պատկերազարդ Մոս-
կուա 1897):

Սեր առնել գրուած է Պր. Գրիգոր Ջան-
շեանի խմբագրութեամբ հրատարակուած այս
ստուար հատորն, որ թէ իր հետաքրքրական բազ-
մակողմանի բովանդակութեամբն եւ թէ առաջա-
գրուած նպատակովն արժանի է ամէն Հայոց սեղանի
վրայ դնուելուն: Գրքին ընդհանուր արժանաւորու-
թեանն եւ նպատակին վեհութեան վրայ արդէն մեծ
համակրանքով Հանրի խմբագրութիւնը խոսած
է վերջին Գրիգորի համարին մէջ, բայց այս
Հասարակութեան ուրիշ առաւելութիւններ եւս ունի,
թէ իբրեւ զայս քրոջն Բոլոյն թէ իբրեւ ար-
դիւնը հայ-առաջնի միջեւ Բոլոյն-Սեբաս-
տիայի եւ երկուսուրեք գաղափարի: Եւ որով-
հետեւ մեր արեւմտեան Հայ բնիւրեցողները թէ
ուստերէն ինչպէս լինելով եւ թէ այլ շատ յայտնի
պատճառներով հնարաւորութիւն չունին մտաէն
ծանօթանալու այս ընտիր մատենագրական հաւ-
աքածայի, ուստի յատկապէս մեր բնիւրեցողներուն
այն մասին համար աւելորդ Համարեցանք գէթ
ամփոփ քաղաւածք մը ներկայացնել անոր բովան-
դական Բոլոյն յօդուածներէն: Այս կերպով նոյն
բնիւրեցողները միանգամայն առիթ կ'ունենան
փորձիկ գաղափար մը եւս կապել բուն ուստական
մատենագրութեան եւ անոր լաւագոյն ներկայա-
ցուցնելուն վրայ:

“Եղայրական Օգնութիւնը” կը սկսի Պր. Գ.
Ջանշեանի յոսանքով: Եւստի յատկապէս մեր
բնիւրեցողներուն, որ ընդհանուր պատրաստողական Հայեացք
է ամբողջ գործին վրայ: Բուն գիրքը կը բաղկանայ
հետեւեւ զարմանք:

Ա. Ներածութիւն (I—XLVI).

Բ. Առաջին Բաժին (1—752 էջ) եւ

Գ. Երկրորդ Բաժին (1—128):

Մենք կարգաւ պիտի խօսինք այս երեք բա-
ժիններու վրայ:

1 Եւ մասնաւոր սեղանութիւններ կցել յօդուած-
ագիրներու կամ Եղայրական “Եղայրական օգնութեան”
գործակցող ուստ գրադէսներու մեծ մասին վրայ:

Ե.

Ներածութիւն.

Այս բաժնի մէջ գրուած յօդուածները, բոլորն
ալ կը վերաբերին Հայ որբերու, Ռուսաստան եկած
Հայ գաղթականներու եւ առ. Հասարակ թշուա-
ւացած Հայ քնտանիքներու աղիւղորմ: Վիճակն:
Ս. Գրիգ. Նարեկացու համառօտ որդին եւ ուստ
բանաստեղծ Զեմբուրիովի վաղաճամուր մի տուն
քերթուածն վերջը Ներածութեան հոգուր կը բա-
նայ մեզ Կ. Բ. իր մի գգացում բանաստեղծու-
թեամբ: Ընդհանուր կարծիքի համաձայն՝ այս
Կ. Բ. կեղծանուն տակ ծածկուած է իր ուսում
նասիրական եւ բանաստեղծական ոգովը ծանօթ
կայսերապետ իշխան մը. յառաջ բերենք մի երկու
տող Օգնութեան Կ. Բ. ի բանաստեղծութենէն,
որ կը կրէ “Յայտնութեան գրքէն” (изъ апокалип-
сиса) վերնագիրը.

Կանգնած՝ դրանդ առջեւ, կը բաղկենմ.

Ընդունէ զիս ներս, խղիւղը.

Յոգնած, մերկ, խեղճ ու անկարող եմ,

Գիտար ու հեռու ե ուղիս . . .

Ընկնուած ես դուն աշխատանքէն

Կուռն. Ես կ'առնեմ ուժիդ.

Կու լսա դուն. Իմ ձեռքով քու աչքէն

Կը սրբմ վերջին աղոթներդ:

Այս բանաստեղծութենէ վերջը կու գայ
3 յօդուած եւ մի նոսմակ Ս.-Петербургskia Bъдо-
жости լրագրէն քաղուած: Այս լրագրէն, որու
վրայ որդէն առանձնապէս առիթ ունեցանք խո-
սելու ասիկց յառաջ, ուստական առաջին կարեւոր
թերթն եղաւ, որ ձայն բարձրացուց յօգուտ տա-
ռապետ Հայոց եւ այս՝ այն ժամանակ երբ պա-
րագաներն արեւ չուէին անպատահէն: Քրիստոնէա-
կան անշահաբէր կարեկցութեան առաջին օրինակը
ցոյց առաւ: Հայոց Եւոսն Սերգիւի վարչապետի՝ որ
մահացին բարոյական ազդեցութիւն ունի մարդը
Ռուսաստանի մէջ եւ կատարելապէս՝ սուրբ մարդու
հոշակի վրայէն: Այս մեծարդ ուստ քահանայ
զգայուն նոսմակով մը կը յորդարէր իր Հայրենա-
կիցներն, որ նիւթական նպատակ հասցնեն իրեն
թշուաւացած քրիստոնէայ եղբայրներուն եւ ինքն
իր կողմէ 200 ռուբլ (500 ֆրանկ) իր նուիրէր:
Այս առթիւ իշխ. Ռեւոլյուցիոն (Ս.-Пет. Вѣд.
լրագրի խմբ.-հրատարակչը) գրեւոր աշխատա-
կիցը վարդապետ Գրիգորեան, որ ինչպէս իր յօդուածին
տակ պարտած կենդանաբէն իրենցայ, համակրելի
եւ խաչուն գէղնով երեսասորդ է, “Հայ Եղբայր-
ներ” վերագրով վերին աստիճանի համակրական
յօդուած մը գրեց ինչպէս Հայ արկածախնդրու...
Միւս 2 յօդուածներն եւ մէկը՝ Կարոյ յաշուգ-
եղնէ վ. Մուրադեանի՝ ընդգէմ Новое Время
(նովոյե մըսմա) լրագրի յորձանքներուն, եւ եր-
կրորդը՝ անտարադիր՝ Կովկաս ապաստանած գաղ-
թականներու եւ պանդխտներու որդունքի վիճա-
կին վրայ, Գեղեցիկ է նաեւ Ալեքսէյ Ժոհան-Յիւլի
բանաստեղծութիւնն, որու մէջ կը նկարագրուի
Հայաժուած ժողովրդեան աղաղակներն առ Բար-